

“SİSTEMSİZLİK SİSTEMİ”NİN ENKAZI

YAĞMUR TUNALI

“Sistemsizlik Sistemi”nin enkazı

A. Yağmur Tunalı

Bu felaket günlerinde milletimizle iftihar ediyoruz. Hükümetimiz ve devlet kurumları için maalesef aynı şeyi söyleyemiyoruz. 1868’den beri ilkelerinden sapmayan *Kızılay*’ın karşılıksız yardım kurumu vasfının değiştirildiğini ve utandıracak bir menfaat şirketi haline gelişini gördük. Âfad’ın âfetten beter halini de yazdım. Yine tekrar edeceğim: Ekili alanına çekirge sürüsü dalmış bir memleket gibiyiz. *93 Harbi*(1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı)’nden sonra, **Mehmed Ârif Bey**’in yazdığı *Başımıza Gelenler* benzeri kitapların dikkati bizi uyanık tutmaya yetmedi, yetmiyor. Çünkü okumuyoruz. Çünkü bilmiyoruz. Çünkü neler yaşadığımızı, niye bu hallere düştüğümüzü ve nereye gittiğimizi düşünmüyoruz. Kök sebep buralardadır. Daha çok konuşacağız.

Konuşacak ve düzeltereğiz. Önümüzde yine nice depremler var. İstanbul için hemen kolları sıvayacağız. Yaşadığımız büyük felaketin getireceği dikkatle geleceğimizi kurtaracağız. Başka yol yoktur. Bu toz duman dağılacak. Bugünler de geçecek ve gelecek felaketten önce yaptıklarımızla iftihar eder hale geleceğiz. Bozulan düzeni yeni baştan kuracak, açılan yaraları akıllı itirazların akıllı örgüsüyle saracağız. Aziz **Yahya Kemal**’in *Siste Söyleniş* şiirindeki o mısraın uyanış ve silkinış inancını haykırışını duyacak ve duyuracağız: “*Hâyır!*” diyeceğiz; “*Hâyır! Bu hâl uzun süremez!*”

Konuşma zamanı

Derdimiz günlük siyasetin siyaseti değil. Asıl manasında devlet depremi yaşadığımız doğru. Siyasetin memleketi getirdiği uçurumu görmek suskunluğa imkân vermediği için konuşuyoruz. Konuşanları, yazanları şu veya bu siyasi hareketin yanında veya karşısında olmakla yaftalayanlar çok. Onlara, tam da bu tavırlarından dolayı karşı çıkılmalıdır. Akıl almaz suçlamalar ve yalan-dolan ortasında konuşuyoruz. Memleket derdinin dertlisine bu hücumlar gelir, gelecektir. Doğruluk-dürüstlük beklenmeyecek bir menfaat gözü dönmüşlüğüne, yalnız kendisini düşünen kör bencilliğin kışkıracından kurtulmak kolay olmayacak, görüyorum.

Yapılanların-edilenlerin konuşulması doğrudan doğruya ahlak meselesi halinde önümüzdedir. Kontrolsüz gücün keyfiliğinin bizi uğrattığı yıkıma itiraz siyaset üstü bir siyasettir. Yirmi yılda 193 kere değiştirilen İhale Kanunu, aklın almayacağı yıkım sebeplerinden önce sonuçlarını gösterdi. Her tarafa eli uzanan despotizmin bencilliği başını kaldırırsa müdahale hakkını kendinde buldu. Gücü ele geçirdi ya, hak-hukuk -yine söyleyeceğim keyfine göre- yok da sayıldı.

Bu da yetmedi

Madem inşaat ve deprem konuşuyoruz, bu alanda işin nereye vardırıldığını bilmek ve görmek lazım. Beton ekonomisi menfaat şebekelerinin doymazlığının arsızlığıyla işliyor. Pıtırak gibi biten, şehircilik mantığıyla, estetik anlayışlarla ilgisi görülmeyen yapılaşmaların, gökdelenlerin, metropollerin yerleşim yerlerinin kalbine nasıl indirildiğini bilenlerden dinlemek, okumak isterim.

Şayet, inşaat süreçleri namuslu işletilse bunca yıkıma ve can kaybına uğramazdık. O halde, adını net koyacağız: Zincirleme ihmalin, rüşvet ve yağmalama ağının kurbanıyız. Yani katiller aramızda. Tekrar edeceğim, başta devleti yönetenler bu yağma rejimini örgütleyen ağların içinde veya güdümünde olmasa bu hallere düşmezdik. Bunu görecek ve bütün açıklığıyla konuşacağız.

Evimin önünde yükselen 36 katlı binadan biliyorum, düşünebiliyor musunuz, inşaat izni belediyeden değil, bakanlıktan alınmış. Yıkım olduğunda öğrendik. Adam, ana caddeyi yedi ay -yanlış okumadınız

yedi ay- kapatan yıkımdan dolayı mahalle halkının şikâyetlerine hiç aldırmadı. Münasebetsiz ve tehdit kokan cümleler ettiğini de duyduk. Yaşanan, sıradan bir etki-yetki karmaşası ve kargaşası değil. Alabildiğine vurguna, şantaja, tehdide açık bir ortam doğuran, “*Sen benim ağamı biliyor musun?*” yol yordamsızlığı. Bir ağ oluşmuş. Zincirleme menfaate dayalı bir ağ. Kitapta yeri yoksa da bulan bir şebeke düşünün: Her yere eli-kolu uzanan bir ağ. Kolay iş değildir. Desteksiz, korunaksız olmaz. Bunların bile isteye yapıldığını söyleyenler de abartmıyorlar. Çünkü bu kadar büyük işlerin “*organize sahtekârlık*” doğurması ancak bile isteye olur.

Kurallar askıda

Hükümetten sonra derece derece belediyelerin, süreç içinde görev alanların, kontrol edenlerin, imza atanların suçu var. Takip edeceğimiz bu süreçlerdir. Mesele gayet basit: Uygun yere uygun binaların nasıl yapılacağı erbâbı tarafından tespit edilir. İşin ilginç tarafı, kanunlar yönetmelikler de sağlam yapılmış. Doğruyu bilmiyor değil, biliyoruz. Mesele insan kalitesinde ve uygulamada. Mesele ahlakta. Söylediğim şebekelerin yağma sisteminde, konulan kurallara uymamak esas. Uysalar, uysak bunlar olmayacaktı. Bunca can gitmeyecekti. Bunca zarar ziyana ve yıkıma düşmeyecektik.

Bir önemli husus var ki içimi daha fazla sızlatıyor. Trt’deki görevim gereği Türkiye’nin büyük firmalarının dışarıda yaptıkları işleri yıllarca takip ettim. Moskova’dan Aşkabad’a, Almatı’ya kadar yüzlerce yerleşmede yapılanlarda, içerideki işlerinde yaşanan arızaların hemen hiçbiri çıkmadı. Bazı ülkelerde çıkarılan inşaat bütçesinin yarısından fazlası rüşvete gittiği halde, ona göre rakamları ayarladılar, sapasağlam binalar, yollar, fabrikalar, hastaneler yaptılar. İçerde yağma rejiminin her ölçüyü göz ardı ettiği ve neden düzgün yapılar yapmadıkları, sorgulayacağımız ve anlayacağımız bir meseledir.

Sistemsizlik sistemi

Yüz kere de tekrar edilse yanlış olmayacak hususlar var: Depremi nasıl karşıladığımızı dair konuşulacaklar bunlar arasındadır. Mesela, 1999’dan sonra konulan tedbirleri bile uygulamadığımız önemli bir meseledir. Deprem olunca ilk günlerde neden müdahale edemediğimiz devlette yaşanan çürümüşlüğü (tefessüh) sonucudur. Sebebi gayet net görünüyor: Tek yerden talimat alan bir idare yapısı kurmaya çalışırsanız, insanlar o merkezden emir almadan hareket etmez. Yönetimi, binlerce yıllık devlet hayatımızda hiç görülmemiş bir kabile reisinin ağzına bakma derecesine düşürdük. Düşünülsün diye incitici bir dille söylüyorum. Bu akıl almaz teklığın işleyişe hâkim olması mümkün değildir. İşler yürümez. Kimse sorumluluk üstlenmek istemez. . Karmaşa alır başını gider. Doğacak keyfilikten hız yerine hantallık doğar. Kimin nereye gideceği, nasıl gideceği belli olmaz. Devlet düzeni kaosa döner.

Devlet şoka böyle girdi. Tam bir fiyaskoydu. Kurum’suz, dolayısıyla kuralsız teklik rejiminin idaresi enkazının altında kaldı. Açıkça konuşacağımız yine o meseledir: Deprem dolayısıyla bir kere daha gördük ki bu sistem sistemsizlik getirdi. Buraya gelirken değiştirdiğimiz, kaldırdığımız eski devlet yapılarının ne kadar gerekli olduğu da anlaşıldı.

O cümlelerimi tekrar edeceğim: Kaybımız, maldan ibaret değil. Sevgili canlardan ibaret değil. Derin bir ahlak çöküşünün sonucunu yaşıyoruz. Yağma ve çalma şenliğinin sonu bu. Kamçıladığımız bir sahtelik atına binmiştik. Yönetenlerimiz dün de bugün de başı çektiler. Bu binaları yapan da, yaptıran da aynı çöküşün içindeydi. İçi yananlar düşünecek, soracak ve sorgulayacaklar. Bu gelen, göz göre göre felakettir. Canımızı yakan biziz. Bu deprem böyle bir aynadır. Bakar ve görürsek kurtuluruz.